
Polonistyka za granicą.

Biuletyn Polonistyczny 10/29, 117-133

1967

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

zimierza Wyki. Prof. Karaś przedstawił dzieje nazwy krakowskiej uczelni, omawiając rozwój jej nazw - od najdawniejszych /Studium Generale, Academia, Collegium, Szkoła Krakowska, Szkoła Główna/, aż po najnowszą, wprowadzoną dopiero w 1815 roku, a do dziś używaną - Uniwersytet Jagielloński.

Kierownik Katedry Historii Literatury Polskiej UJ, prof. dr Henryk Markiewicz, omówił dzieje Katedry w okresie powojennym. Obecnie Katedra liczy osiemnastu pracowników etatowych /pięciu profesorów, jednego starszego wykładowcę, trzech docentów, pięciu adiunktów, czterech starszych asystentów/ oraz zatrudnia dziesięciu doktorantów. Studiuje zaś polonistykę w obecnym roku akademickim 910 osób /w czym 81% kobiet, 19% mężczyzn/. Po wojnie dyplomy magisterskie uzyskało 1750 osób. Przyznano 40 dyplomów doktorskich /w chwili obecnej 34 przewody doktorskie są w toku/. Po wojnie przeprowadzono 11 przewodów habilitacyjnych. Dorobek naukowy Katedry unaoznacza imponująca lista publikacji jej pracowników.

Wykład prof. dr Marii Dłuskiej pt. "Dzień powszedni nauki o wierszu" zawierał omówienie stanu badań nad wierszem polskim w ostatnim dwudziestolecium i wskazał kierunki badań na przyszłość.

Prof. Kazimierz Wyka przeprowadził w swym wykładzie interpretację "Latarnika" Sienkiewicza.

Jerzy Smoter
Uniwersytet Jagielloński

4. POLONISTYKA ZA GRANICĄ

A. Moskiewskie sympozjum historycznoliterackie

W dniach 4 i 5 kwietnia 1967 roku odbyło się w Moskwie sympozjum historycznoliterackie poświęcone polskiej literaturze proletariackiej i polsko-radzieckim związkom literackim w latach 1918-1939. Organizatorem był Instytut Słowiański

znawstwa Akademii Nauk ZSRR, z którym współdziałał Instytut Badań Literackich Polskiej Akademii Nauk oraz przedstawiciele Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. W symposium uczestniczyła delegacja polska w składzie: prof. dr Henryk Markiewicz - przewodniczący delegacji, dr dr Ryszard Przybylski, Krystyna Sierocka, Marian Stępień, Helena Zaworska, Zbigniew Żabicki. W symposium wzięli również udział jako referenci bądź jako uczestnicy dyskusji - reprezentanci różnych radzieckich instytucji naukowych, a mianowicie Instytutu Literatury Światowej im. M.Gorkiego w Moskwie, Uniwersytetu Moskiewskiego im. Łomonosowa, Instytutu Literatury w Kijowie, ośrodka uniwersyteckiego w Mińsku oraz Biblioteki Literatury Obcej we Lwowie.

Nie wszystkie referaty i komunikaty utrzymywały się w wyraźnie określonym kręgu tematycznym i chronologicznym. Niektórzy referenci traktowali ową tematykę przede wszystkim jako odskocznnię do szerszych uogólnień, dotyczących procesu literackiego w wieku XX, a także kategorii i metod swoistych dla jego badania. W innych referatach była mowa o pewnych wybitnych zjawiskach polskiego piśmiennictwa wieku XX, nie mieszczących się w sferze "literatury proletariackiej" /np. twórczość Stefana Żeromskiego/, aczkolwiek analizowanych sub specie związków polsko-radzieckich, a w szczególności sub specie problematyki światopoglądowej, narzuconej przez Rewolucję 1917 roku. Kolejna grupa referatów i komunikatów przyniosła ocenę konkretnych stadiów rozwoju proletariackiej poezji i prozy w Polsce, a także ewolucji marksistowskiej myśli literackiej na terenie polskim /głównie, choć nie wyłącznie, w latach międzywojennych/, wreszcie zaś - stosunku pomiędzy "awangardą" literacką i "awangardą" polityczną. Ostatni zespół wystąpień odnosił się natomiast bezpośrednio do analizy polsko-radzieckich stosunków literackich w latach 1918-1941.

Obrady symposium otworzył referat Dmitrija Fiodorowicza Markowa, badacza literatury bułgarskiej i kierownika działu literatur słowiańskich w Instytucie Słowianoznawstwa AN ZSRR, na temat: "Rozwój socjalistycznych literatur w krajach słowiańskich a światowy proces rozwojowy literatury". Punktem wyjścia rozważań D.F.Markowa było przekonanie o uniwersalnym i integralnym charakterze procesu literackiego w XX wieku. Proce-

su tego - dowodził referent - nie można rozpatrywać tylko w ramach poszczególnych literatur narodowych; istotna jest tutaj sprawa związków i analogii pomiędzy piśmiennictwem różnych narodów, w którym przejawiają się podobne tendencje rozwojowe. Ta generalna dyrektywa badawcza odnosi się, zdaniem Markowa, również i do tego procesu, który określić można jako narastanie nurtu literatury socjalistycznej w poszczególnych piśmiennictwach narodowych.

Przeciwko uproszczeniom w analizach rozwoju literatury socjalistycznej wymierzony był drugi z referatów sympozjum, o rozległych ambicjach syntetycznych i teoretycznych, mianowicie wystąpienie Iwana Konstantynowicza G o r s k i e g o z Instytutu Słowianoznawstwa, poświęcone "Zasadom partyjności, historyzmu i teorii dwóch kultur w świetle prawidłowości powstawania polskiej literatury proletariackiej". Referent przestrzegał przede wszystkim przed klasycznymi błędami wulgarne-go socjalizmu w różnych jego postaciach; zwracał uwagę na konieczność dokonywania rozróżnień między pośrednimi formami wyrazu świadomości klasowej i bezpośrednią polityczną formą jej ekspresji /przy czym zalecał ostrożność, zwłaszcza w analizie owych form pośrednich/; atakował następnie praktykę polegającą na przecenianiu znaczenia rodowodu społecznego i społecznej przynależności pisarza. Równocześnie jednak referat Gorskigo podkreślał aktualność i niezbędność socjologicznej analizy zjawisk literackich, przy czym szczególnie istotną metodę owej analizy upatrywał w konfrontacji zawartego w utworach obrazu myśli i uczuć danego twórcy - z praktyką konkretnych klas i warstw społecznych.

Osobną uwagę poświęcił referent teorii "dwóch kultur", również i w tym przypadku ostrzegając przed uproszczeniami, które - mówiąc najogólniej - polegają na absolutnym izolowaniu od siebie i autonomizowaniu kultury ludowej i kultury elitarnej.

Na czoło kolejnej grupy referatów, poświęconych wybitnym zjawiskom polskiej literatury dwudziestowiecznej, wysunęło się wystąpienie Henryka M a r k i e w i c z a na temat "Stefan Żeromski a rewolucja socjalistyczna". Ogólnym założeniem autora było tu przedstawienie rewolucji 1917 roku /i jej ante-

cedencji/ jako kluczowego przeżycia historycznego, które zdeteminowało perypetie światopoglądowe autora "Przedwiośnia" i określiło wizję świata w jego publicystyce i prozie. H. Markiewicz wskazał na postępujący kryzys sorelizmu w. pisarstwie twórcy "Walki z szatanem", dokumentując swą tezę charakterystyką postawy Nienaskiego, a także analizą broszury Żeromskiego "Początek świata pracy". Sygnały te świadczą, iż w świadomości pisarza narastało przekonanie o nieuchronności rewolucji, z tym jednak, iż dla Żeromskiego - zgodnie jeszcze z tradycjami romantycznymi - owa przyszła rewolucja przybierała przede wszystkim potencjalny kształt wielkiego ruchu chłopskiego.

Centralne miejsce w referacie H. Markiewicza zajęła bardzo oryginalna i nowatorska analiza "Przedwiośnia". Powieść ta, jak wiadomo, wywoływała sprzeczne reakcje; referent przypomniał jednak *sui generis* autokomentarz Żeromskiego, zawarty w jego liście do rosyjskiego działacza rewolucyjnego i przyjaciela Lenina, Borysa Wigilewa.

Najistotniejszej zasady strukturalnej "Przedwiośnia" dopatruje się Markiewicz w takiej technice narracyjnej /i technice prowadzenia dialogu/, którą określa jako "wielość uprawnionych świadomości". Mówiąc inaczej: Żeromski nie rozstrzyga wracając stojących za poszczególnymi partnerami sporu, raczej te jedynie ze sobą konfrontuje. Ale ostateczna wymowa utworu jest, jego zdaniem, właśnie taka, że przegrywa w nim program Gajowca, upada mit szklanych domów, a na placu boju pozostaje ideologia rewolucyjna. Niezależnie od wszystkich oporów Żeromskiego wobec rewolucji - świadczy to, iż pisarz traktował ruch komunistyczny jako najpotężniejszy czynnik dynamiczny, który rzeczywiście jest w stanie zrealizować wielką reformę społeczną.

Z referatem Henryka Markiewicza znakomicie korespondowało wystąpienie Wiwłany Władimirowny W i t t z Instytutu Słowianoznawstwa, zatytułowane "Stefan Żeromski a literatura proletariacka". Zainteresowania autorki skupiły się na dwóch zagadnieniach. Po pierwsze - na ocenach pisarstwa Żeromskiego wypowiedzianych przez polską krytykę marksistowską /w szczególności przez Jana Hempla/, po drugie - na inspirującej roli tego pisarstwa w stosunku do poszukiwań artystycznych rodzimej lewicy literackiej. W ten sposób od innej strony uzyskała po-

twierdzenie teza formułowana również i w referacie H. Markiewicza, mianowicie teza o głębokim związku pomiędzy twórczością autora "Przedwiośnia" i rewolucyjnym nurtem jego czasów.

Kolejna grupa referatów poświęcona była charakterystyce różnych stadiów rozwoju tzw. proletariackiej poezji i prozy w Polsce. Referat Krystyny Sierockiej, zatytułowany "U źródeł polskiej poezji proletariackiej", zajmował się przede wszystkim analizą zespołu tradycji, do których w swej wczesnej fazie nawiązywała ta poezja. Tutaj referentka wskazywała zwłaszcza na wielką rolę tradycji romantycznej, docierającej do poetów proletariackich zarówno za pośrednictwem twórczości jej najwybitniejszych przedstawicieli, jak i za pośrednictwem rewolucyjnej pieśni powstańczej. Referentka charakteryzowała również związki kształtującej się poezji proletariackiej z refleksją teoretyków SDKPiL /Juliana Marchlewskiego, Róży Luksemburg/, a następnie z poszukiwaniami literackimi porewolucyjnego okresu w Rosji. Analizując wpływy Proletkultu na gruncie polskim, Sierocka stwierdziła, że ich zasięg był dość ograniczony pomimo sporadycznych przejawów zafascynowania się koncepcjami proletkultowskimi.

W toku wszystkich tych dyskusji literackich i ideologicznych ukształtowały się, wedle referentki, dwa zasadnicze modele polskiej poezji rewolucyjnej. Pierwszy z nich - to silnie związana z tradycją poezja tworzona na użytek ruchu robotniczego przez inteligencję radykalną. Model drugi reprezentowała twórczość samorodna, stanowiąca sui generis kontynuację folkloru miejskiego, oczywiście przekształconego w duchu rewolucyjnym.

Sprawa tradycji polskiej poezji proletariackiej stała się w toku obrad symposiumu tematem ożywionej dyskusji, w której m.in. zabierali głos: Helena Zaworska, Ryszard Przybylski, Helena Zacharowna Cybienko z Uniwersytetu Moskiewskiego im. Łomonosowa oraz Borys Fiodorowicz Stachiejew z Instytutu Słowiaoznawstwa. Wystąpienie Zaworskiej poświęcone było charakterystyce poszukiwań literackich, estetycznych i ideologicznych, podejmowanych u progu okresu międzywojennego przez różne kierunki "awangardy" artystycznej, a przede wszystkim przez futurizm. Zaworska wskazywała na radykalizm społecz-

ny futurystów, zbliżający ich do ówczesnej lewicy politycznej, a zadokumentowany zarówno w głoszonych przez nich koncepcjach sztuki dla mas, jak i w późniejszej ewolucji poszczególnych przedstawicieli tego kierunku.

Inni spośród wymienionych powyżej dyskutantów skoncentrowali się przede wszystkim na roli tradycji romantycznej. Helena Cybiko mówiła w związku z tym o najwcześniejszych próbach poezji socjalistycznej w Polsce, ukazując - m.in. na przykładzie uwag Bolesława Czerwieńskiego o Mickiewiczowskiej "Odzie do młodości" - ścisłą łączność pomiędzy owymi próbami a spadkiem po wielkich poetach romantycznych. Podobną tezę, ale już na przykładzie twórczości późniejszych poetów - rewolucjonistów, dokumentował w swym wystąpieniu również i Borys Stachiejew, wskazując na fakt, iż romantyzm był dla poezji proletariackiej nie tylko szkołą rzemiosła, ale także szkołą myślenia internacjonalistycznego i skarbnicą wzorców postępowej postawy społecznej. Stąd również wywodziło się, zdaniem dyskutanta, zainteresowanie dwudziestowiecznych poetów radykalnych dla folkloru, które Stachiejew analizował na przykładzie "Słowa o Jakubie Szeli" Brunona Jasińskiego.

O zagadnieniach tzw. prozy proletariackiej w Polsce mówiła w swym referacie /"Problem bohatera w polskiej prozie proletariackiej"/ Waleria Pawłowna Wiedina z kijowskiego Instytutu Literatury. Autorka zanalizowała kolejno różne stadia ewolucji owej prozy. Dla stadium wcześniejszego - które wyróżniają książki takie, jak "Chłop z Marchat" /1930/ i "Stary Łęk" /1933/ Władysława Kowalskiego, "Kwaśniacy" /1934/ Drzewieckiego, "Oblicze Dnia" /1934/ Wasilewskiej i in. - charakterystyczny jest bohater kolektywny, operowanie zbiorczym obrazem masy ludzkiej, technika reporterska i konstrukcja faktomontażu. W fazie następnej - którą, zdaniem autorki, wyznaczają m.in. "Sidła" /1937/ Kruczkowskiego, "Ziemia w jarzmie" /1938/ i "Płomień na bagnach" /1940/ Wasilewskiej - dokonuje się przezyciężenie "ascetyzmu psychologicznego" owych wcześniejszych poszukiwań, a uwaga autorów koncentruje się teraz na rozbudowanej analizie świata wewnętrznego bohaterów. Zdaniem Wiediny, w tego rodzaju ewolucji znaczną rolę odegrał fakt przyswojenia sobie przez prozaików proletariackich tradycji poetyki realizmu krytycznego.

Dwa kolejne referaty symposium poświęcone były zagadnieniom marksistowskiej krytyki literackiej w okresie międzywojennym. Wiktor Aleksandrowicz Choriew /Z Instytutu Słowianoznawstwa/ w referacie zatytułowanym "Niektóre problemy rozwoju polskiej krytyki marksistowskiej" skupił uwagę na kilku istotnych i charakterystycznych fazach dyskusji literackiej w polskich środowiskach lewicowych. Mówił więc o stosunku marksistów do literatury Młodej Polski, następnie charakteryzował spór o zadania poezji rewolucyjnej, w którym uczestniczył m.in. Władysław Broniewski, wreszcie zaś popróbował oceny reakcji środowisk polskich na zjazd Pisarzy Radzieckich w r.1934 program realizmu socjalistycznego, podkreślając przy tym, iż w owym okresie program ten nie był jeszcze skażony nalotami dogmatyzmu. Szczególnie interesujące były w referacie Choriewa konfrontacje wystąpień polskich krytyków marksistowskich z ówczesnymi poglądami Anatola Łunaczarskiego, reprezentującymi "otwarty" wariant partyjnej polityki kulturalnej, a przede wszystkim - przegląd opinii literackich Wacława Worowskiego.

Drugim wystąpieniem dotyczącym problemów krytyki literackiej był referat Mariana Stępnia pt. "Polska lewica literacka lat trzydziestych wobec programu pierwszego zjazdu pisarzy radzieckich w 1934 roku". Punkt wyjścia rozważań Stępnia stanowiło stwierdzenie, iż w lewicowej myśli literackiej w Polsce zaznaczało się już u progu lat trzydziestych pewne znużenie "faktograficznym" modelem literatury, lansowanym w Polsce przez "Miesięcznik Literacki", przez ruch autentystyczny i następnie przez grupę "Przedmieścia". Referent trafnie wiązał ów model z radzieckimi inspiracjami Lef-u, a także z populizmem francuskim i z programem "nowej rzeczowości" w Niemczech. W praktyce twórczej wszystkie nowe tendencje prowadziły do przerostu elementów reportażowych w prozie artystycznej, do lekceważenia fikcji literackiej, odrzucania dorobku powieści psychologicznej itd. Zjawiska te stopniowo budziły coraz to większe niezadowolenie krytyki lewicowej, a także pisarzy o nastawieniu ogólnodemokratycznym. W tej sytuacji koncepcje Zjazdu Pisarzy Radzieckich z r.1934 przyjęte zostały na ogół z aprobatą; widziano w nich drogę do ostatecznego uwolnienia się z wulgaryzmów lefowskich i proletkultowskich i do restytuowania

więzi ze światową tradycją literacką. Nie zauważono natomiast jeszcze możliwych dogmatycznych implikacji teorii podjętych przez Zjazd Pisarzy Radzieckich, nie przewidywano na ogół także późniejszych wypaczeń tych teorii.

W związku z oceną radzieckiego Zjazdu Pisarzy z r. 1934 warto odnotować tutaj również głos dyskusyjny Swietłany S z e r ł a i m o w e j z Instytutu Słowianoznawstwa, która zauważyła, iż idee proklamowane przez ów Zjazd krystalizowały się już i w okresie znacznie wcześniejszym, zanim jeszcze do dyskusji literackich wprowadzony został termin "realizm socjalistyczny".

Do referatów Choriewa i Stępnia nawiązywało również wystąpienie dyskusyjne niżej podpisanego, poświęcone analizie programu literackiego i kulturalnego pisma "Kuźnica" z lat 1945-1948. W wystąpieniu tym zaakcentowano "otwarty", antydogmatyczny charakter owego programu, a także fakt, iż "Kuźnica", mimo że korzystała z inspiracji Lukácsa - potrafiła zarazem w większości swych wypowiedzi ustrzec się ustalania /w ślad za Lukácssem/ nieprzekraczalnej antynomii pomiędzy głoszonym przez siebie hasłem "wielkiego realizmu" a doświadczeniami dwudziestowiecznej "awangardy" literackiej; jednym ze źródeł takiego stanowiska było przekonanie, iż opozycja między kulturą masową a kulturą elitarną nie ma charakteru statycznego i że rozwiązaniu tej opozycji powinna służyć przemyślana polityka kulturalna. Dyskutant podkreślił równocześnie zasługi środowiska "Kuźnicy" w sformułowaniu /i skonfrontowaniu z realną praktyką społeczną/ programu tej właśnie polityki.

Grupę referatów i komunikatów, poświęconych analizie polsko-rosyjskich i polsko-radzieckich kontaktów literackich na różnych terenach i w różnych stadiach ich rozwoju otwiera pod względem chronologicznym komunikat Diny Stiepanowny P r o k o f i e w e j pt. "Poezja pierwszych polskich socjalistów w Rosji". Referentka przekazała tutaj dane świadczące o wielkiej popularności, jaką na terenie Rosji zdobył "Czerwony Sztandar" Bolesława Czerwińskiego. Przedstawiła również wyniki swoich badań nad autorstwem rosyjskiego przekładu owej pieśni, wprowadzając do swych rozważań - obok nazwisk Gleba Krzyżanowskiego i Akimiewa - także nazwisko etnografa-folklorysty, językoznawcy, pisarza i poety W.G.Tana.

Bardziej rozległej sferze zagadnień poświęcony był referat Grigorija Dawidowicza W e r w e s a /z kijowskiego Instytutu Literatury/ pt. "Węzłowe problemy ukraińsko-polskich kontaktów literackich z okresu międzywojennego dwudziestolecia". Autor referatu podkreślał konieczność analizowania związków literackich zarówno w perspektywie historyczno-genetycznej, jak i historyczno-typologicznej. Postulat ten referent starał się zrealizować w analizach własnych, w których - akcentując złożoność i bogactwo polsko-ukraińskich kontaktów artystycznych - próbował ustalić specyficzne znamiona recepcji literatury polskiej na Ukrainie i ukraińskiej w Polsce. Tutaj w zasięgu analizy G.D.Werwesa znalazły się m.in. manifestacje takich ugrupowań i pism literackich, jak np. - ze strony ukraińskiej - "Hart", "Piżuanin", "Zachodna Ukraina", "Wikna", "Kritik", a ze strony polskiej - "Nowa Kultura", "Miesięcznik Literacki", "Sygnały", Kamena", "Dźwigary" i "Skamander". Z kolei referat Werwesa zajął się rolą, jaką w rozwoju ukraińskiej literatury radzieckiej odegrał dorobek klasyków polskich /np. znaczenie pisarstwa Mickiewicza i Reymonta dla twórczości Rylskiego, Epika, Kirilenki/ oraz wpływem, który na polską literaturę rewolucyjną wywarły doświadczenia takich pisarzy ukraińskich, jak Rylski, Tyczyna, Bażan, Hawryluk, Tudor i Gałan.

Pokrewną tematyką zajął się również referat Julii Leonidowny B u ł a c h o w s k i e j z Instytutu Literackiego w Kijowie, zatytułowany "O swoistości form kontaktów polskiej, rosyjskiej i ukraińskiej poezji lat międzywojennych". Autorka referatu zwróciła uwagę na wiele przeoczanych dotychczas przejawów żywotności związków pomiędzy literaturą polską - z jednej, a rosyjską i ukraińską - z drugiej strony. M.in. scharakteryzowała ona bogatą twórczość przekładową z literatury polskiej, podkreślając w szczególności zasługi Maksyma Rylskiego i Marka Żiwowa; prześledziła także wpływ inspiracji polskich w oryginalnej poezji Rylskiego. Równocześnie Bułachowska przedstawiła przekonującą analizę twórczości Tuwima i Broniewskiego, przeprowadzoną pod kątem zbadania przejawiających się w niej inspiracji literatury rosyjskiej.

Zagadnieniom kontaktów polsko-radzieckich poświęcony był również komunikat Astry Henrykowny P i o t r o w s k i e j

/z Instytutu Literatury Światowej im. Gorkiego/, zatytułowany "Polscy pisarze proletariacy a MOPR" /Międzynarodowa Organizacja Pisarzy Rewolucyjnych/. Piotrowska scharakteryzowała działalność polskiej sekcji tej organizacji, w której czynni byli m.in. Drzewiecki, Ludkiewicz, Stande. Poinformowała również zebranych o przygotowywanym obecnie kolejnym tomie serii "Litieraturnoje nasledstwo".

O innym wycinku z dziejów współpracy pomiędzy radykalnymi pisarzami polskimi i ich wschodnimi sąsiadami traktował referat Iwana Nikołajewicza Ł o z i ń s k i e g o z Biblioteki Literatury Obcej we Lwowie, zatytułowany: "Lwowskie>Sygnały </1933-1934; 1936-1939/ i ich rola w międzynarodowej konsolidacji związków polskich, ukraińskich i białoruskich pisarzy proletariackich". Referent przekonująco scharakteryzował proces radykalizacji "Sygnałów", związany z narastaniem tendencji jednolitifrontowych i z dążeniami internacjonalistycznymi - proces, który, jak się wyraził, doprowadził w końcu do tego, iż po wznowieniu działalności w lutym 1936 r. pismo przekształciło się we wspólną, internacjonalistyczną trybunę postępowej inteligencji polskiej, ukraińskiej, żydowskiej, litewskiej i białoruskiej.

Jako ostatni z referatów sympozjum wypadnie omówić wystąpienie Tamary Pietrowny A g a p k i n y /z Instytutu Słowianoznawstwa/ pt. "Z historii polsko-radzieckich kontaktów literackich w latach 1939-1941". Przyniosło ono omówienie wielu nieznanych /i przeważnie nie odnotowanych w "Słowniku współczesnych pisarzy polskich"/ materiałów, które odnaleźć można na łamach takich pism radzieckich, jak "Litieraturnyj Kritik", "Litieraturnaja Gazieta", "Internacjonalnaja Litieratura". Autorka referatu sięgnęła również do zbiorów archiwalnych, wydobywając z nich interesującą korespondencję redakcji "Litieraturnoj Gaziety" z T.Boyem-Żeleńskim, Wł.Broniewskim, J.Bo-rejszą, H.Górską, A.Rudnickim i A.Hawrylukiem. Wszystkie te materiały rzucają ciekawe światło na ten - najsłabiej chyba do tej pory zbadany - okres w rozwoju polsko-radzieckich stosunków literackich.

Na zakończenie obrad sympozjum zabrali głos Henryk Markiewicz i Dimitrij Fiodorowicz Markow. Markiewicz uwydatnił

materiałowe oraz interpretacyjne zdobyte sympozjum, apelując przy tej okazji o zintensyfikowanie poszukiwań archiwalnych na terenie ZSRR. Obaj mówcy zgodnie podkreślali doniosłą rolę konferencji w rozwoju kontaktów naukowych pomiędzy badaczami polskimi i radzieckimi i stwierdzali, iż tego rodzaju forma spotkań bezpośrednich stała się konieczna i powinna być kontynuowana.

Postanowiono również opublikować w tomie zbiorowym materiały omawianego tu sympozjum. Za taką decyzją przemawiała istotna wartość naukowa tych materiałów.

Dr Zbigniew Żabicki
Instytut Badań Literackich PAN

B. Kronika zagraniczna

a/ Prace z zakresu historii literatury polskiej
prowadzone w ośrodkach slawistycznych
w Niemieckiej Republice Federalnej i w Berlinie Zachodnim

Dane te uzyskane zostały przez Seminarium Slawistyczne w Getyndze drogą przeprowadzonej ankiety. Obejmują one wszystkie ośrodki slawistyczne, z wyjątkiem ośrodków w Heidelbergu, Kolonii i Tübingen.

Universität Berlin: Die polnischen Adjektiva auf -owny /bei Dozent Dr Norbert Reiter/. - Przymiotniki polskie na "-owny" /dysertacja w przygotowaniu/

Universität Bonn: Das heroische Epos in der polnischen Literatur des 17. Jahrhunderts. - Epos heroiczny w literaturze polskiej XVII wieku /dysertacja w przygotowaniu/

- Definitionen des sozialistischen Realismus in der polnischen Literaturtheorie. - Definicje realizmu socjalistycznego w polskich badaniach teoretycznoliterackich /praca magisterska w przygotowaniu/

Universität Freiburg

Prof. Dr Wilhelm L e t t e n b a u e r: Die polnische Literatur. In: Die Literaturen der Welt. Zürich 1964, S. 773-795. - Literatura polska. W: Literatury świata

Tenże: Das Problem der Geschichte in der "Ungöttlichen Komödie" von Zygmunt Krasiński. In: Speculum historiale. Geschichte im Spiegel von Geschichtsschreibung und Geschichtsdeutung. Festschrift für J. Spörl, Freiburg/München 1965, S. 67-75.- Problemy historii w "Nieboskiej komedii" Zygmunta Krasińskiego. W: Speculum historiale. Historia w zwierciadle dziejopisarstwa i wykładni dziejów. Księga pamiątkowa ku czci J. Spörla

Tenże: Abhandlung über die polnische Romantik. - Rozprawa o romantyzmie polskim /w przygotowaniu/

Dr Julius M r o s i k: Struktur und Tendenz im Roman "Placówka" von Bolesław Prus. In: Zeitschrift für Ostforschung, XIII, 1964, S. 652-687.- Struktura i tendencja w powieści B. Prusa "Placówka"

Universität Göttingen:

Dr Heinz K n e i p: Stiluntersuchungen zum polnischen Barock - Elżbieta Drużbacka. - Przyczynek do badań stylistycznych nad barokiem polskim - Elżbieta Drużbacka /artykuł w przygotowaniu/

Tenże: Auffassung und Darstellung der Natur im Werke von Jan Kasprowicz, Göttingen 1965.- Pojmowanie i przedstawienie natury w dziele Jana Kasprowicza /dysertacja/

Gunter S p i e s s M.A.: Tatsächliche und vermeintliche "Leerstellen" beim Vergleich der Lexik zweier Sprachen. - Reczywiste i domniemane "miejsce puste" przy porównaniu słownictwa dwóch języków /artykuł w przygotowaniu/

Tenże: Entwicklung des semantischen Feldes der geistigen Fähigkeiten im Polnischen. - Rozwój pola semantycznego dotyczącego uzdolnień duchowych w języku polskim /dysertacja w przygotowaniu/

- Tenze: Das semantische Feld der geistigen Fähigkeiten in der modernen polnischen Sprache. I. Die positiven Verstandesqualitäten, Göttingen 1964.- Pole semantyczne dotyczące uzdolnień duchowych we współczesnym języku polskim. Część I: Pozytywne właściwości rozumu /praca magisterska/
- Erna J o b: Prus als Chronist und kritischer Beobachter der Gesellschaftsordnung in der 2. Hälfte des 19. Jahrhunderts in Polen. - B.Prus jako kronikarz i obserwator krytyczny stosunków społecznych w Polsce w drugiej połowie XIX w. /praca magisterska w przygotowaniu/
- Peter M e i n i n g M.A.: Untersuchungen zur Präfigierung und Aspektbildung bei von Adjektiven abgeleiteten polnischen Verben, Göttingen 1966. - Badania nad tworzeniem przedrostków i aspektów w czasownikach polskich wywiedzionych z przymiotników /praca magisterska/

Universität Hamburg

- Eugeniusz C i c h o r s k i M.A.: Polnisch für Anfänger. Phonetik, Hamburg 1963. - Język polski dla początkujących. Fonetyka /skrypt/
- Tenze: D-selbe I,1, Hamburg 1961
- Tenze: D-selbe I,2, Hamburg 1961
- Tenze: D-selbe II, Hamburg 1962
- Dr Günter K r a t z e l: G.Dörings Elbinger Kantionalfund. - In: Jahrbuch für Liturgik und Hymnologie, hrsg. v. Konrad Ameln, Christhard Mahrenholz, Karl Ferdinand Müller, IX, 1964, Kassel 1965, S.162-171. - Odkrycie kancjonału elbląskiego przez G.Döringa
- Tenze: Die deutschen Vorlagen des Thorner polnischen Kantionals von 1587. In: Jahrbuch für Liturgik und Hymnologie, XI, 1966, Kassel 1967. - Wzory niemieckie polskiego kancjonału toruńskiego z r. 1587 /w druku/
- Tenze: Die altpolnischen protestantischen Kantionalfrühdrucke. In: Die Musikforschung, hrsg. v.d.Gesellsch. f. Musikforschg. in Verbindung mit Georg v.Dadelsen, Thrasymbulos Georgiades, Georg Reichert u.d. Insti-

tuten f. Musikforschg. in Berlin, Kiel u. Regensburg, XVIII, 3, 1965, S. 253-267. - Wczesne druki staropolskich kancjonałów protestanckich.

Prof. Dr Johann S c h r ö p f e r: Von Versmassen in Epen und Übertragungen. Grundsätzliches zum Hexameter in Hermann Buddensiegs Verdeutschung des "Pan Tadeusz". In: Mickiewicz-Blätter, Heft 25, Heidelberg 1964, S. 16-38. - Miary wierszowe w epejach i ich przekładach. Podstawy heksametru w przekładzie "Pana Tadeusza" przez Hermana Buddensiega

Tenze: Urbild des Polen- und Menschentums. Zu Hermann Buddensiegs Verdeutschung des polnischen Nationalepos... In: Heidelberger Tageblatt v. 5.12. 63, S. 15, auszugsweise abgedruckt in: Mickiewicz-Blätter, Heft 25, S. 44-45. - Prawzór polskości i ludzkości. Przyczynek do przeniemczenia polskiej epepi narodowej przez Hermana Buddensiega

Tenze: Der polnische Wortschatz der geistigen Welt /wird regelmässig in den Sammlungen zu einem vergleichenden onomasiologischen Wörterbuch berücksichtigt, vgl. den Plan dazu in: Proceedings of the VIIth International Congress of Linguists, London 1956, S. 366-371; vgl. dazu ausserdem Diskussionsbeiträge in: Das östliche Mitteleuropa in Geschichte und Gegenwart, Wiesbaden 1966, S. 121f. - Polski zasób leksykalny dotyczący świata ducha /zostanie regularnie uwzględniony w zbiorach materiałów do porównawczego słownika onomazjologicznego/

Tenze: *Neznabog*..., besonders wegen polnischer Ortsnamen wie Nieznachowo usw. - In: Festschrift für F. Liewehr - Wissenschaftliche Zeitschrift der Ernst-Moritz-Arndt-Universität Greifswald, Ges. - usprachw. Reihe, XIII, 5/6, 1964, S. 481-485. - *Nieznabog*... ze szczególnym uwzględnieniem polskich nazw miejscowości, takich jak Nieznachowo itd. W: Księga pamiątkowa dla F. Liewehra

Universität Konstanz

Dr K o ś n y: Das Volksbuch vom Kaiser Octavian in Polen und Russland, Berlin 1966 /bei Prof. Dr Striedter/.

- Książka jarmarczna o cesarzu Oktawianie w Polsce i w Rosji

Tenże: Die Metaphorik in den Frühen "Dziady" /bei Prof. Dr Striedter/. - Metaforyka we wczesnych "Dziadach" /w przygotowaniu/

Rolf F i e g u t h: Metapher und Realität. Das Motivgefüge der Wilnaer "Dziady" von A. Mickiewicz /bei Prof. Dr J. Striedter/. - Metafora i rzeczywistość. Struktura motywów w "Dziadach" wileńskich /praca ukończona/

Universität Mainz

Prof. Dr Friedrich Wilhelm N e u m a n n: Die Nachwirkungen Stanisław Przybyszewskis in der deutschen Literatur und die Darstellungen seiner Person in deutschen Literaturwerken. - Oddziaływanie Stanisława Przybyszewskiego w literaturze niemieckiej i prezentacja jego osoby w dziełach tej literatury /praca planowana/

Dr Annemarie S l u p s k i: Sprengung der Wortgruppe im Polnischen. In: Die Welt der Slaven, IX, 1965, S. 392-406. - Rozbicie grupy słownej w języku polskim

Taż: Körpermängel im Spiegel des Wortschatzes /im Polnischen/. In: Die Welt der Slaven, XI, 1966, S. 295-305. - Ułomności cielesne w zwierciadle zasobu leksykalnego /w języku polskim/

Taż: E. Lotko, Funktionen syntaktische bezokolicznika w gwara-zachodniocieszyńskich. W: Die Welt der Slaven, X, 1965, str. 110-112 /recenzja/

Taż: Irena Bajerowa, Kształtowanie się systemu polskiego języka literackiego w XVII wieku. W: Zeitschrift für Ostforschung, 1966, 1, str. 160-163 /recenzja/

Taż: J. Krzyżanowski, Romans polski wieku XVI. W: Zeitschrift für Ostforschung, 1966, 4, str. 768-769 /recenzja/

Taż: P. Nitzsche, Geographische Terminologie des Polnischen /Terminologia geograficzna języka polskiego/. W: Zeitschrift für Ostforschung, 1966, 3, str. 552-554 /recenzja/

Taż: Terminologie der /poln.-slav./ Mythologie. - Terminologia mitologii /polsko-słowiańskiej/, /praca planowana/

Taž: Ausführliches Wörterbuch der polnischen Sprache /polnisch-deutsch u. deutsch-polnisch./ - Dokładny słownik języka polskiego /polsko-niemiecki i niemieckopolski/, /praca planowana/

Universität München

Prof. Dr Erwin K o s c h m i e d e r: Polnische Phona-tionslehre. - Nauka fonacji polskiej /druk ukończony/

Ewa B u k o w s k a - G r o s s e: Polnische Märchen /in der Reihe "Die Märchen der Weltliteratur"/. - Bajki polskie /w serii: Bajki w literaturze światowej/, /w druku/

Prof. Dr Alois S c h m a u s: Polnische Volksdichtung. In: Handbuch der slavischen Volksdichtung. - Polska poezja ludowa. W: Podręcznik słowiańskiej poezji ludowej /w druku/

Tenże: Studien zum polnischen Märchen. - Studia nad bajką polską /dysertacja w przygotowaniu/

Tenże: Die geneigten Vokale bei Jan Kochanowski. - Samogłoski pochylone u Jana Kochanowskiego /dysertacja w przygotowaniu/

Tenże: Die geneigten Vokale im Lexicon latino-polonicum von Jan Mączyński. - Samogłoski pochylone w "Słowniku łacińsko-polskim" Jana Mączyńskiego /dysertacja w przygotowaniu/

Tenże: Zeit in der Komposition von Jerzy Andrzejewski.- Czas jako czynnik kompozycyjny u Jerzego Andrzejewskiego /dysertacja w przygotowaniu/

Universität Münster

Friedrich K u l l e s c h i t z: Wurzelwörterbuch der polnischen Sprache. - Słownik rdzeni języka polskiego /gotowy do druku/

Tenże: Wortbildungslehre als Syntagmatik der Morpheme /an polnischen und russischen Beispielen/. - Słowotwórstwo jako syntagmatyka morfemów /na przykładzie języka rosyjskiego i polskiego/, /artykuł gotowy do druku/

Tenże: Aufsatz Über die Vielstrangigkeit des Rhythums. - Artykuł o wielotorowości rytmu /w przygotowaniu/

Universität Saarbrücken: Sprachliche Probleme in der Psalmen-
Überstezung von Jan Kochanowski /bei Prof. L. Aitzet-
müller-Sadnik/. - Problemy językowe w "Psałterzu" Ja-
na Kochanowskiego /dysertacja w przygotowaniu/.

5. Z M A R L I

JULIUSZ KIJAS
/23 IV 1899 - 7 II 1967/

Działalność naukowa Juliusza Kijasa rozpoczęła się i za-
kończyła w murach Uniwersytetu Jagiellońskiego. Urodzony w
Głogowie /woj. rzeszowskie/, absolwent gimnazjum rzeszowskie-
go, studiował filologię polską w Krakowie w latach 1917-1921
pod kierunkiem prof. Ignacego Chrzanowskiego. Pracę doktorską
nt. "Kaczkowski jako współzawodnik Sienkiewicza" ogłosił w
1926 r. w serii Prac Historycznoliterackich. Do r. 1939 pra-
cował jako nauczyciel gimnazjalny w Rzeszowie, a następnie we
Lwowie, gdzie prowadził również ognisko metodyczne języka pol-
skiego, a później ćwiczenia z dydaktyki gramatyki polskiej w
Uniwersytecie Jana Kazimierza. W tych latach ogłaszał swoje
prace w "Przeglądzie Pedagogicznym" i w "Poloniście".

W czasie wojny, do r. 1942, pracował nadal w szkolnictwie
lwowskim, potem przeniósł się do Rzeszowa, gdzie znalazł za-
trudnienie jako tłumacz i księgowy, równocześnie biorąc udział
w tajnym nauczaniu. Od jesieni 1944 r. wraca do pracy w szko-
le, najpierw w Rzeszowie, potem w Krakowie, ucząc tu w Liceum
Administracyjno-Gospodarczym.

W r. 1949 objął prowadzenie ćwiczeń ze stylistyki prakty-
cznej dla studentów polonistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego,
a w dwa lata później - zajęć z zakresu metodyki literatury pol-
skiej. W r. 1959 habilitował się na podstawie rozprawy pt. "Mi-
chał Czajkowski pod urokiem Sienkiewicza" /wydanej w tymże ro-
ku w "Rozprawach i Studiach UJ"/.

W pracy historycznoliterackiej Juliusz Kijas przez całe
czterdziestolecie pozostał wierny swemu umiłowanemu tematowi